

Lector univ. dr. **Mihaela Cristina Paul**

Dreptul mediului

Curs universitar

Editura
Hamangiu
2023

Capitolul II. Raportul juridic de dreptul mediului

2.1. Caracterul normelor juridice

Normele juridice de dreptul mediului sunt:

✓ *Norme imperative:*

– Onerative (obligă subiectul să aibă o anumită conduită): să ia măsuri de prevenire și limitare (...), să țină evidența strictă (...), să depoziteze (...), să evalueze (...), să raporteze (...), să îmbunătățească (...) etc.

– Prohibitive (obligă subiectul de a se abține de la săvârșirea unor acțiuni): importul (...) este interzis, să nu folosească (...), să nu arunce (...), să nu amplaseze (...), să nu degradeze (...) etc.

✓ *Norme organizatorice* – se referă la organizarea instituțiilor și organismelor sociale.

✓ *Norme tehnice:*

– norme de calitate a mediului – stabilesc nivelurile maxime de poluare în aer, apă, sol;

– norme de emisie – stabilesc concentrațiile de poluanți care pot fi degajați de o sursă;

– norme de produs – stabilesc fie proprietățile fizice și chimice pentru un anumit produs, fie reguli privind condițiile, ambalajul sau prezentarea produsului respectiv.

2.2. Definiția raportului juridic de mediu

„Raportul juridic în dreptul mediului este relația socială existentă între entități juridice, reglementată de norme juridice specifice dreptului intern sau internațional, care au ca scop protejarea, conservarea, refacerea, precum și dezvoltarea mediului. Raportul juridic de dreptul mediului are loc între participanți determinați și este susceptibilă de a fi apărută pe calea coercițiunii statale”.

2.3. Caracterele raportului juridic de dreptul mediului

Raportul juridic specific dreptului mediului^[1] prezintă următoarele caractere:

✓ *Caracter social* – raporturile de dreptul mediului iau naștere doar între oameni, priviți fie individual, fie în colectivități (persoană juridică). Caracterul social al raportului de mediu se supune criticii. Problema constă în aceea că se afirmă posibilitatea apariției unei relații între oameni și lucruri, cum ar fi referitor la dreptul de proprietate^[2].

✓ *Caracter volițional* – ia naștere prin voința statului exprimată prin lege. Voința socială este norma legală care reglementează raportul juridic. Persoana, fie că este fizică sau juridică, se încadrează în mod conștient în această relație.

Voința inițierii raportului juridic poate fi exprimată atât nemijlocit de către părți, cât și prin actul legislativ care prevede apariția raportului, indiferent dacă inițiază sau nu persoana acest raport, el fiind o reflectare a voinței generale ce poartă caracter obligatoriu^[3]. Aceasta se manifestă cel mai des în dreptul mediului printr-o obligație de *a nu polua*^[4].

✓ *Raporturile de dreptul mediului privesc realizarea unui obiectiv legat de folosirea rațională, conservarea, dezvoltarea și protecția mediului.* Toate aceste obiective sunt realizate în baza reglementărilor legale.

✓ *Poziția juridică de subordonare a părților.* De regulă, aceste raporturi apar pe baza unei manifestări unilaterale de voință juridică și emană de la organul administrației publice delegat cu competența de administrare și control al folosinței resurselor naturale sau componentelor antropogene ale mediului.

[1] GH.I. IONIȚĂ, ȘT. D. IONIȚĂ-BURDA, *op. cit.*, p. 30.

[2] A. POPESCU, *Teoria dreptului*, Ed. Fundației România de Mâine, București, 1996, p. 125.

[3] I. NICOLU, *Dreptul mediului. Curs universitar*, Ed. ProUniversitaria, București, 2021, p. 20.

[4] A. CAPCELEA, *Dreptul ecologic*, Ed. Științifică, Chișinău, 2000, p. 32.

Statul fiind singurul organ în drept să soluționeze problemele de protecție a ordinii de drept, considerate în prezent printre cele mai importante, atât normele de dreptul mediului cu caracter imperativ, cât și raporturile constituite în baza acestor norme poartă un caracter de subordonare a părților participante la raport^[1].

✓ *De cele mai multe ori parte în raport este statul cu organele sale.*

✓ *Raportul de dreptul mediului are un caracter complex.* Potrivit unor practicieni în drept, normele care reglementează folosirea rațională, conservarea, dezvoltarea și protecția componentelor de mediu nu formează o categorie aparte de norme specifice dreptului mediului, ci doar constituie o diversitate de reguli ale diferitelor ramuri de drept care se intersectează, datorită coincidenței obiectului de reglementare – folosire sau protecție^[2].

2.4. Subiectele raportului juridic

Subiecte ale raportului juridic de dreptul mediului pot fi persoane fizice, persoane juridice publice sau private, statul sau entități administrativ teritoriale.

Persoanele fizice pot fi cetățeni români, cetățeni străini, apatrizi sau cei cu dublă cetățenie. Persoana fizică în raporturile de dreptul mediului poate avea calitatea de subiect pasiv sau de subiect activ. Persoanele fizice au calitatea de subiect pasiv ca titulare ale dreptului la un mediu sănătos și echilibrat ecologic. Persoanele fizice pot apărea ca beneficiari de folosință asupra resurselor naturale precum și în calitate de reprezentanți ai autorității administrației publice cu competențe pe probleme de mediu.

Statul, în raportul juridic de dreptul mediului apare ca reprezentant sau apărător al intereselor generale ale societății. Conform art. 6 alin. (1) din O.U.G. nr. 195/2005, „protecția mediului constituie obligația și responsabilitatea autorităților administrației publice centrale și locale, precum și a tuturor persoanelor fizice sau juridice”.

^[1] V.N. IACOVLEV, *Drept ecologic*, Ed. Știința, Chișinău, 1988, p. 32.

^[2] A. VAN LANG, *Droit de L'environnement*, P.U.F., Paris, 2002, p. 76.

2.5. Conținutul raportului juridic

Conținutul raportului juridic este alcătuit din drepturile și obligațiile participanților în legătură cu conservarea și dezvoltarea diferitelor componente ale mediului sau cu mediul înconjurător.

Drepturile și obligațiile sunt consacrate constituțional, spre exemplu, dreptul omului la un mediu sănătos și echilibrat ecologic, reglementarea-cadru privind protecția mediului, în reglementări sectoriale, Legea fondului funciar (Legea nr. 18/1991), Legea privind constituirea Rezervației Biosferei Delta Dunării (Legea nr. 82/1993), Codul silvic (Legea nr. 46/2008), Legea vânătorii și a protecției fondului cinegetic (Legea nr. 407/2006), Legea apelor (Legea nr. 107/1996) etc.

2.6. Funcțiile dreptului mediului

Pe lângă funcțiile generale ale dreptului, normativă, de rezolvare a unor conflicte în societate, de sancționare, de control, dreptul mediului are și o serie de funcții specifice în raport cu scopurile principale pe care le urmărește.

Funcțiile dreptului mediului sunt următoarele:

1. *Funcția de asigurare a unui mediu sănătos și prosper* – constă în faptul că, prin intermediul normelor juridice specifice se creează și perfecționează structurile organizatorice necesare gestionării și administrării problemelor protecției și dezvoltării mediului, coordonării acțiunilor desfășurate la diferite niveluri și în diverse planuri pentru ducerea la îndeplinire a obiectivelor stabilite.

2. *Funcția de promovare a obiectivelor dezvoltării durabile* – se realizează prin perspectiva cerinței integrării protecției mediului în toate politicile sectoriale.

3. *Funcția de ocrotire, conservare și ameliorare a mediului* – se realizează prin dispoziții și norme tehnice, cu caracter juridic prin intermediul cărora se asigură prevenirea, combaterea, precum și înlăturarea efectelor negative ale poluării.

4. *Funcția de promovare a cooperării internaționale* – constă în faptul că prin normele juridice adoptate, se realizează optimizarea și

diversificarea cooperării economice internaționale prin: transferul de tehnologii, asigurarea asistenței tehnice, pregătirea specialiștilor naționali în diversele probleme ale practicii și dezvoltării calităților naturale ale mediului.

2.7. Izvoarele dreptului mediului

Izvor de drept reprezintă sursa Dreptului într-o societate care asigură organizarea. Principalul izvor de drept în societatea modernă este actul normativ, adică actul autorității publice competente cuprinzând norme juridice, reprezentat prin noțiunea de lege, ce constituie ansamblul de reguli a căror aplicare este garantată de stat.

Pentru ca voința socială să devină obligatorie, atât pentru un membru, cât și pentru întreaga comunitate, trebuie să îmbrace caracterul unei norme, numită *izvor de drept*^[1].

Analiza termenului de izvor de drept a pus în evidență două sensuri ale acestei noțiuni: *izvor de drept în sens material și izvor de drept în sens formal*^[2].

O analiză a surselor dreptului, în accepțiunea generică, ar trebui să satisfacă toate dimensiunile dreptului: dreptul pozitiv, dreptul intern și cel extern, dreptul public și cel privat, dreptul obiectiv și cel subiectiv, dreptul natural și cel cutumiar, dreptul material și cel procedural. Această analiză ar fi în zadar, întrucât nu vom găsi niciodată surse materiale și formale comune tuturor acestora^[3].

Pe plan intern, izvorul principal îl reprezintă legea în sens larg (Legea, Constituția, actele guvernamentale), urmat, în secundar, de cutumă, precum și de o serie de mijloace auxiliare (jurisprudența, doctrina și dreptul comparat).

[1] Pentru noțiunea generală de izvor de drept, a se vedea C. DU PASQUIER, *Introduction a la theorie generale et a la philosophie du droit*, Ed. Delachaux & Niestle SA, Neuchatel-Paris, 1967, pp. 47-91.

[2] D.C. DĂNIȘOR, I. DOGARU, GH. DĂNIȘOR, *Teoria generală a dreptului*, ed. a II-a, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 121; R. DUMINICA, *Lege și legiferare în societatea românească actuală*, Teza de doctorat, Craiova, 2012, pp. 21-26.

[3] GH. MIHAI, *Fundamentele dreptului. Teoria izvoarelor dreptului obiectiv*, Vol. III, Ed. C.H. Beck, București, 2004, p. 40.